

Специфіка проблем сімей з дитиною, яка має функціональні обмеження здоров'я – це постійне психологічне і емоційне навантаження на сім'ю.

Стрес більшою мірою виявляється в матерів, які не лише зазнають надмірних обмежень власної свободи чи часу, але й демонструють дуже низьку самооцінку у зв'язку з тим, що не досить добре, на їх погляд, виконують свою материнську роль. Як правило, вихованням таких дітей займаються мами, тому можливість працювати у них відсутня. [2].

Через хворобу дитини і необхідність майже весь час приділяти саме їй, родина втрачає соціальні контакти, що викликає порушення комунікативної функції сім'ї. Нерідко така сім'я відчуває негативне ставлення з боку оточуючих. Навколишні часто ухиляються від спілкування і діти з обмеженими можливостями практично не мають можливості повноцінних соціальних контактів, достатнього кола спілкування, особливо зі здоровими однолітками.

Суспільство не завжди розуміє проблеми таких сімей і лише невеликий їх відсоток відчуває підтримку оточуючих. У зв'язку з цим батьки не беруть дітей з обмеженими можливостями в театр, кіно, видовищні заходи тощо, тим самим прирікаючи їх з народження на повну ізоляцію від суспільства. [3].

Поява в сім'ї дитини з функціональними обмеженнями здоров'я впливає і на репродуктивну функцію сім'ї. Адже батьки таких дітей бояться ризику мати ще одну дитину з обмеженнями у здоров'ї.

Висновки. Представлена тема мало досліджена в площині сімей, що виховують дитину з інвалідністю. Неготовність до появи такої дитини, стрес, що супроводжує родину після народження атипової дитини, необхідність відмовитись від насиченого життя, втому числі особистого та кар'єрного, змінює профіль традиційних функцій сім'ї. Саме ця ситуація потребує особливої дослідницької уваги до проблем сімей, що виховують дитину з функціональними обмеженнями здоров'я.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Антонов А.И., Медков В.М. *Социология семьи. [Текст] – М.: МГУ, 1996. – 304 с.*
2. Дікова-Фаворська О.М. *Специфічні групи осіб з обмеженими можливостями здоров'я у фокусі соціології: Монографія. [Текст] – Житомир: Полісся, 2009. – 488 с. – с.204 – 216.*
3. Саєнко Л. І. *Проблеми сімей, які виховують дитину-інваліда // Людина і суспільство: основні тенденції розвитку і фактори трансформації у філософському, соціальному та психологічному вимірі. [Текст] — Чернівці, 2006. — С.70–80.*
4. Харчев А.Г. *Брак и семья в СССР. [Текст] – М.: Наука, 1979. – 217 с.*

УДК 141.7:37.091.4 **Фребель**

Папка Т.С.

ПРИНЦИП ПРИРОДОВІДПОВІДНОСТІ У ВИХОВАННІ ЯК ФІЛОСОФСЬКО-МЕТОДОЛОГІЧНА ОСНОВА ПЕДАГОГІЧНОЇ СИСТЕМИ ФРІДРІХА ФРЕБЕЛЯ

Рассматривается творческое наследие немецкого педагога Ф.Фребеля. Исследуется роль философско-педагогических взглядов ученого в развитии дошкольного образования мира. Утверждается принцип природосообразности воспитания в философской интерпретации педагогических взглядов Ф.Фребеля.

Сучасна загально освітня ситуація в Україні характеризується підвищенням інтересом до здобутків просвітителів минулих років. Зокрема, до питань створення педагогічних концепцій та використання їх у сучасних освітніх закладах. Особливо цікавими у цьому плані є глибокооригінальні погляди та діяльність Ф.Фребеля, який вплинув на розвиток дошкільної освіти всього світу. Незважаючи на те, що педагогічні принципи Ф.Фребеля будуються на суб'єктивній метафізиці, їх цінність у об'єктивному змісті не втрачається і привертає увагу сучасних науковців.

Методичним орієнтиром слугують праці Прудченко І.І., Борисової З.Н., Виногардова М., Авраменко О.О. та інших.

Аналіз наукової літератури показав, що становлення світоглядних орієнтирів Ф.Фребеля, і як результат розробка педагогічної системи, відбувалося, в основному, під впливом ідей Й.-Г. Песталоцці, Ф. Шелінга, І.Г. Фіхте, К. Краузе. Ф.Фребель бачачи слабкі сторони концепцій своїх попередників, вважав необхідним будувати процес навчання та виховання дитини у відповідності з її внутрішньою, індивідуальною природою. Таке виховання спрямовується на саморозкриття, розвиток природних здібностей дитини, сил для її подальшого самовизначення [5].

Перш за все доцільно зазначити, що дитина, за Ф.Фребелем, подібна «витвору природи», яка лише у відповідній їй формі буде реалізовувати свої задатки і слідувати їм. У даному твердженні педагог іде всупереч усталеній свого часу точки зору про неприпустимість у вихованні слідувати за інстинктами. З цього приводу пророчими здаються наступні слова вихователя: «з часом інстинкти будуть виправдані у всій своїй ясності і справедливості у прийдешніх поколіннях, які будуть використовувати їх і цілковито їм довіряти» [7, с.44].

Ф.Фребель виокремлював думку, що дитинство, як етап у розвитку кожної людини, повторює історію розвитку людства в цілому (закон поступального розвитку людини) [7]. Відповідно до проголошеного принципу він проводив аналогію між інстинктами (спонуканнями), які людство розвивало в собі на різних ступенях культурно-історичного розвитку й вродженими інстинктами дитини. Серед останніх: інстинкт до діяльності, до мистецтва, природне спонукання до знань, вроджений інстинкт до релігії. Для їх виявлення, розвитку та закріплення педагог створив систему спеціальних занять та ігор.

Аналізуючи основні стадії розвитку дитини, Ф.Фребель вважає за необхідне вказати на поступову зміну цих стадій і, оскільки кожна стадія чи сходинка являє собою дещо своєрідне, педагог у процесі впливу повинен завжди погоджувати свої дії з тими вимогами, що легко диктуються певною стадією. Цим самим Ф.Фребель наголошує на законі природовідповідності. [2, с.92-94].

Оскільки, людина є єдиним самостійним організмом, то і виховання її повинно бути цільним, воно повинно виходити від одного пункту і розвиватися послідовно, поступово просуваючись вперед. У звичайному вихованні відсутня єдність, виходить не один процес виховання, а декілька. Повний розвиток кожного наступного рівня виховання, кожного наступного виховного віку лежить

в повному і міцному розвитку всіх і кожного з попередніх рівнів і періодів. Потрібно повноцінно переживати кожен віковий період, задовольняти всі його потреби, і базувати кожен наступний крок на попередніх.

На кожному етапі свого розвитку, у кожному віці істота, яка розвивається, повинна бути лише тим, чим визначила її природа. Кожна людина буде розвиватись тим краще, чим більше матиме змогу діяти вільно у відповідності до власних потреб. Кожна дитина з народження повинна трактуватися відповідно зі своєю природою, кожній дитині повинна пред'являтися можливість вільного і всестороннього тренування власної сили [7].

Акцентуючи проблемність філософської інтерпретації, зазначимо, що Ф.Фребель порівнював розвиток дитини з розвитком природи (рослини). Назва „дитячий садок” прийшла на думку Фребеля у виді аналогії дитини з ніжною рослиною, ріст якої залежить від уміння і турботи садівниці, – саме так лагідно називав педагог вихователя [4].

Ф.Фребель вважав дитину носієм вроджених ідей. На його думку, дитина народжується із зародками ідей, її діяльність зумовлена інстинктами і незалежна від оточення. Як уже було зазначено, дитина наділена чотирма інстинктами: діяльності, пізнання, художнім і релігійним. За трактуванням Ф.Фребеля, інстинкт діяльності, активності – прояв у дитині єдиного творчого божественного начала, інстинкт пізнання – закладене в людині прагнення пізнати внутрішню сутність усіх речей, тобто Бога. Отже, у розумінні природовідповідності виховання Ф.Фребель виходив з положення Й.-Г.Песталоцці про саморозкриття людиною власних здібностей, філософії totoжності Ф. Шелінга та панентеїстичних вчень К. Краузе. Він уважав виховання процесом, який сприяє розвитку якостей, закладених у дитині природою. [3].

Віковий період не можна відділяти один від одного, вони зв'язані, як у людстві кожне покоління зв'язано з попереднім і визначає характер наступного. Тому у вихованні дітям потрібно все пропонувати у взаємозв'язку. Спостереження і розуміння таких явищ закладено в дитині природою, тому вихователі повинні лише йти назустріч природі, допомагати їй [1].

Ф. Фребеля вдалося втілити в життя ідею планомірного турботливого виховання в ранньому дитинстві, саме він став творцем „дитячих садів” – нових освітньо-виховних установ для дітей дошкільного віку. Повага до особистості дитини, обережне ставлення до дитячої душі, щира турбота про її фізичний, розумовий, психічний розвиток – ось головні вимоги до вихователя. Водночас, педагог – не лише доглядач за дітьми, він спрямовує їхній розвиток, відтак повинен враховувати й індивідуальні прояви на певному віковому етапі.

При цьому Ф.Фребель виходив із природних особливостей дітей молодшого віку (рухливість, безпосередність, допитливість, прагнення до наслідування та ін.) і вважав, що для задоволення потреб дитини в діяльності й спілкуванні необхідно організувати її заняття у товаристві ровесників. До засобів, за допомогою яких передбачається стимулювати розвиток природних задатків дитини, Ф.Фребель відносив гру і ручну працю. У його трактовці гра – діяльність інстинктивна, вищий ступінь дитячого розвитку, відображення внутрішнього світу дитини.

Ф.Фребель вважав, що процес саморозвитку повинен забезпечуватися певними умовами, які дають внутрішнім силам розвиватися і реалізовуватися зовні. Таким чином Ф.Фребель розвивав ідеї природовідповідності у вихованні дітей.

Ураховуючи викладене, підкреслимо, що *природовідповідність- закон* виховання, який педагог виводив з твердження про єдність і totoжність законів розвитку природи та людини [6]. Дитину, як і дорослу людину, Ф.Фребель розглядав носієм божественної сутності, істотою, що розвивається. Однак дитина розвивається в процесі саморозкриття, її зростання і розвиток є процесом розвитку задатків і здібностей. Рушійною силою цього розвитку виступає внутрішній імпульс. А так, як дитина є цільний організм, то виховання його повинно бути цільним, воно повинно розвиватися послідовно. У цьому і полягає принцип природовідповідності за Ф.Фребелем.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Авраменко О.О. Проблема соціалізації особистості в педагогічній системі Фрідріха Фребеля. <http://www.nbuv.gov.ua>.
2. Виноградов Н. Очерки по истории идей дошкольного воспитания. - Л.-М., -1925.-156 с.
3. Каптеров П. Основатель детских садов. // Образование. - №1. – 1896.- С.16-39.
4. Клейн. Ф. Парижские Детские Сады // Пер. с француз. С.Кауфман. Под ред. и с предисл. С.Русовой. – Изд. Киевского Фребелевского Общества. – К., 1916. – 150 с.
5. Прудченко І.І. Філософські засади освітньо-виховної системи Ф.Фребеля (1782-1852) // Вища освіта України. - № 3 (Додаток 1).- Тематичний випуск «Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології».- К.: ГНОЗИС, 2009.- С. 127-130.
6. Фребель Фридрих. Педагогические сочинения. Т.1: Воспитание человека / Пер. с немецкого И.Д.Городецкого; Под ред. Д.Н.Королькова. Изд. 2-е. – М.: Книгоиздательство К.И.Тихомирова, 1913. – 359 с.

УДК 37.015.31:502:159.923

Падалка Р.Г.

ЕКОЛОГІЧНА СВІДОМІСТЬ ОСОБИСТОСТІ ЯК ПСИХОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА

В статье рассматривается проблема экологического сознания личности, взгляды отечественных и зарубежных ученых на трактовку данного понятия, история становления экологической психологии как самостоятельной отрасли психологической науки.

Аналізуючи стан проблеми екологічної свідомості особистості, можна впевнено говорити про те, що сьогодні вона є надзвичайно актуальною і гостро постає питання її глибокого вивчення. Адже зміни в навколишньому середовищі, викликані техногенним опосередкуванням взаємодії людини з довкіллям, призвели до значних змін у формах і засобах життєдіяльності людей. Значне відчуження людини від природи призводить до виникнення цілого комплексу негативних наслідків, що зумовлює необхідність пошуку шляхів переорієнтації світоглядних основ буття та суспільного виробництва у взаємодії людини з природою. Засоби